

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

Кафедра біоморфології хребетних ім. акад. В.Г. Касьяненка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету ветеринарної медицини

Олександр ВАЛЬЧУК

« _____ » _____ 2026р.

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри біоморфології хребетних
ім. акад. В. Г. Касьяненка

Протокол № 11 від 13.05.2026р.

Завідувач кафедри

_____ **Олег МЕЛЬНИК**

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОП

к. вет. н., доцент

_____ **Володимир МЕЛЬНИК**

ПОГОДЖЕНО

Голова біоетичної комісії НУБіП України

_____ **Олег МЕЛЬНИК**

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

АНАТОМІЯ І ФІЗІОЛОГІЯ МИСЛИВСЬКИХ, І ДИКИХ ТВАРИН

Галузь знань Н сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна
медицина

Спеціальність Н6 ветеринарна медицина

Освітня програма «Ветеринарна медицина»

Факультет Ветеринарної медицини

Розробники: Мельник Олег Петрович, завідувач кафедри, доктор ветеринарних наук,
професор; Стегней Микола Михайлович кандидат ветеринарних наук,
доцент.

Київ – 2026р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

Кафедра біоморфології хребетних ім. акад. В.Г. Касьяненка

ЗАТВЕРДЖЕНО

Факультет ветеринарної медицини

“___” _____ 2026р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

АНАТОМІЯ І ФІЗІОЛОГІЯ МИСЛИВСЬКИХ, І ДИКИХ ТВАРИН

Галузь знань: ветеринарія

Спеціальність: 211 – ветеринарна медицина

Освітня програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробники:

завідувач кафедри, доктор ветеринарних наук, професор Мельник Олег
Петрович;

доцент, кандидат ветеринарних наук, доцент Стегней Микола Михайлович;

Київ – 2026р.

Опис навчальної дисципліни

Анатомія і фізіологія мисливських і диких тварин вивчає будову та взаємозв'язок органів звірів і птахів, адаптованих до місцевих природних умов. Для фауни України ключовими об'єктами вивчення є копитні (козуля, кабан, олень), хижаки (вовк, лисиця) та хутрові звірі. Їхня будова має виражену спеціалізацію. Знання цієї дисципліни дають можливість студентам зрозуміти будову тваринного організму на різних рівнях його структурної організації і розвитку. Анатомія і фізіологія мисливських і диких тварин вивчає особливості будови і форми органів мисливських і диких тварин та вивчає зовнішню і внутрішню будову окремих органів, структури якої видимі неозброєним оком.

Курс «Анатомія і фізіологія мисливських і диких тварин» вивчає будову та взаємозв'язок органів звірів і птахів, адаптованих мисливських і диких тварин є вибірковою дисципліною і читається у четвертому семестрі підготовки здобувачів вищої освіти, і включає такі види педагогічної роботи – лекції, лабораторні заняття, самостійну роботу та різні форми перевірки знань здобувачів вищої освіти – рейтинговий контроль, колоквиуми, залік.

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 Ветеринарна медицина (шифр і назва)	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	_____ (назва)	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	II	_____
Семестр	IV	_____
Лекційні заняття	15 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.	год.
Лабораторні заняття	- год.	год.
Самостійна робота	60 год.	год.
Індивідуальні завдання	- год.	год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента	2 год. 4 год.	

1. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета – метою курсу «Анатомія і фізіологія диких та мисливських тварин» є формування теоретичного уявлення про закономірності, особливості та принципи відмінності будови організму диких та мисливських тварин, а також вивчення будови їх органів та систем організму різних видів тварин на підґрунті порівняння із свійськими тваринами.

Перелік освітніх компонентів, які передують вивченню навчальної дисципліни:

- анатомія тварин

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної галузі та професії.

ЗК13. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не доброчесності.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність встановлювати особливості будови і функціонування клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних класів і видів – ссавців, птахів, комах (бджіл), риб та інших хребетних;

СК2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності;

СК3. Здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час фахової діяльності;

СК4. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини;

ПРН2. Використовувати інформацію із вітчизняних та іноземних джерел для розроблення діагностичних, лікувальних і підприємницьких стратегій;

ПРН3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.

Компетенції Першого дня

1. Демонструвати розуміння етичних та правових рамок, в яких має працювати лікар ветеринарної медицини, включаючи професійні аспекти, аспекти, що пов'язані з благополуччям тварин, власників тварин, громадським здоров'ям, суспільні та екологічні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю.

2. Розуміти методи наукових досліджень, внесок фундаментальних і прикладних досліджень у науку та реалізацію принципу 3Rs (Replacement, Reduction, Refinement - Заміна, Скорочення, Удосконалення).

29. Правильно застосовувати принципи та оцінювати протоколи з біозахисту.

30. Належним чином виконувати асептичні процедури.

34. Проводити розтин трупів тварин всіх поширених видів, включаючи відбір зразків, відправку їх на дослідження та оформлення звітності.

35. Проводити перед забійний огляд тварин, що використовують у харчових цілях, звертаючи увагу на аспекти благополуччя, записувати спостереження, відбирати зразки тканин після забою, зберігати і транспортувати їх для проведення досліджень.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	тижні	усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Особливості будови шкіри, м'язів та скелету у диких і мисливських тварин							
Тема 1. Система органів шкірного покриву. Будова шкіри. Будова волосини та пір'я птахів.	1	2	2				4
Тема 2. Техніка безпеки на практичних заняттях в умовах кафедри. Особливості будови шкіри диких та мисливських тварин.	2	2	-		2		4
Тема 3. Загальна характеристика м'язової системи. М'язи та підшкірний жир диких та мисливських тварин і птахів. Методи розробки туш диких тварин і птахів.	3	2	2				4
Тема 4. М'язи тулуба диких та мисливських тварин.	4	2			2		4
Тема 5. Форма, частини та ділянки тіла диких та мисливських тварин. Система органів руху.	5	2	2				4
Тема 6. М'язи грудної і тазової кінцівки диких та мисливських тварин	6	2			2		4
Тема 7. Особливості будови та розвитку травної системи диких та мисливських тварин.	7	2	2				3
Тема 8.. З'єднання кісток. диких та мисливських тварин.	8	1			1		3
Разом за змістовим модулем 2		15	8		7		30
Тема 1. Загальна характеристика та особливості будови органів дихання диких та мисливських тварин.	9	2	2				4
Тема 2. Загальна характеристика та особливості травної трубки у диких та мисливських тварин.	10	2			2		4
Тема 3. Загальна характеристика та особливості	11	2	2				3

будови органів сечостатевої системи диких та мисливських тварин.							
Тема 4. Особливості будови дихальної системи диких та мисливських тварин.	12	2			2		4
Тема 5. Серцево-судинна система диких і мисливських тварин.	13	2	2				3
Тема 6. Загальна характеристика та особливості будови органів сечостатевої системи диких та мисливських тварин.	14	2			2		4
Тема 7. Серцево-судинна і нервова системи диких і мисливських тварин. Особливості будови аналізаторів.	15	2			2		4
Тема 8. Нервова система диких і мисливських тварин.		1	1				4
Разом за змістовим модулем 2		15	7		8		30
Усього годин		30	15		15		60

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Система органів шкірного покриву. Будова шкіри. Будова волосини та пір'я птахів.	2
2	Загальна характеристика м'язової системи. М'язи та підшкірний жир диких та мисливських тварин і птахів. Методи розробки туш диких тварин і птахів.	2
3	Форма, частини та ділянки тіла диких та мисливських тварин. Система органів руху.	2
4	Особливості будови та розвитку травної системи диких та мисливських тварин.	2
5	Загальна характеристика та особливості будови органів дихання диких та мисливських тварин.	2
6	Загальна характеристика та особливості будови органів сечостатевої системи диких та мисливських тварин.	2
7	Серцево-судинна система диких і мисливських тварин.	2
8	Нервова система диких і мисливських тварин.	1

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Техніка безпеки на практичних заняттях в умовах кафедри. Особливості будови шкіри диких та мисливських тварин.	2
2	М'язи тулуба диких та мисливських тварин.	2
3	М'язи грудної і тазової кінцівки диких та мисливських тварин.	2
4	З'єднання кісток. диких та мисливських тварин.	2
5	Загальна характеристика та особливості травної трубки у диких	2

	та мисливських тварин.	
6	Особливості будови дихальної системи диких та мисливських тварин.	2
7	Загальна характеристика та особливості будови органів сечостатевої системи диких та мисливських тварин.	2
8	Серцево-судинна і нервова системи диких і мисливських тварин. Особливості будови аналізаторів.	1

5. Теми самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	М'язи тазової кінцівки у диких та мисливських тварин.	2
2	М'язи голови у диких та мисливських тварин.	2
3	З'єднання кінцівок у диких та мисливських тварин.	2
4	З'єднання осьового скелету у диких та мисливських тварин.	2
5	Особливості будови осьового скелету диких та мисливських тварин.	2
6	Особливості будови периферичного скелету у диких та мисливських тварин.	2
7	Кістки, що утворюють хребетний стовп у диких та мисливських тварин.	2
8	Скелет мозкового відділу черепа у диких та мисливських тварин.	2
9	Скелет лицевого відділу черепа у диких та мисливських тварин.	2
10	Скелет поясу грудної кінцівки у диких та мисливських тварин.	2
11	Кістки стилоподію грудної кінцівки у диких та мисливських тварин.	2
12	Кістки зейгоподію грудної кінцівки у диких та мисливських тварин.	2
13	Кістки автоподію грудної кінцівки у диких та мисливських тварин.	2
14	Скелет поясу тазової кінцівки у диких та мисливських тварин.	2
15	Кістки стилоподію тазової кінцівки у диких та мисливських тварин.	2
16	Кістки зейгоподію тазової кінцівки у диких та мисливських тварин.	2
17	Кістки автоподію тазової кінцівки у диких та мисливських тварин.	2
18	Особливості будови органів головної кишки (губи, щоки, ясна, м'яке піднебіння, тверде піднебіння, слинні залози) у диких та мисливських тварин.	2
19	Особливості будови язика, м'язів язика та мигдаликів у диких та мисливських тварин.	2
20	Особливості будови зубів у диких та мисливських тварин.	2
21	Особливості будови стравоходу у диких та мисливських тварин. Будова однокамерного шлунку.	2
22	Особливості будови багатокammerного шлунку у диких та мисливських тварин.	2
23		2
24	Особливості будови носової порожнини у диких та мисливських тварин.	2
25	Особливості будови гортані та м'язів гортані у диких та мисливських тварин.	2

26	Особливості будови трахеї і легень у диких та мисливських тварин.	2
27	Особливості будови нирок у диких та мисливських тварин.	2
28	Особливості будови сечоводів, сечового міхура, сечівника та сечо-статевого каналу у диких та мисливських тварин.	2
29	Загальна характеристика та особливості статеві системи у диких та мисливських тварин.	2
30	Особливості будови яєчника у самок у диких та мисливських тварин.	2
31	Особливості будови маткових труб, матки, піхви, присінка піхви та зовнішніх статевих органів самок у диких та мисливських тварин. .	2
32	Особливості будови сім'яників самців у диких та мисливських тварин.	2
33	Особливості будови статеві системи (крім сім'яників) самців у диких та мисливських тварин.	2
34	Будова серця у диких та мисливських тварин.	2
35	Судини тулуба у диких та мисливських тварин.	2
36	Судини грудної кінцівки у диких та мисливських тварин.	2
37	Судини тазової кінцівки у диких та мисливських тварин.	2
38	Судини голови у диких та мисливських тварин.	2
39	Будова спинного мозку у диких та мисливських тварин.	2
40	Будова головного мозку у диких та мисливських тварин.	2
41	Нерви грудної кінцівки диких та мисливських тварин.	2
42	Нерви тазової кінцівки диких і мисливських твари	
43	Будова автономної нервової системи диких та мисливських тварин.	2
44	Будова зорового і присінково-завиткового аналізаторів диких і мисливських тварин.	2
45	Будова пера. Види пір'я диких птахів.	2

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання

- опитування (усне, письмове, бесіди);
- демонстрування знань і вмінь на наочному матеріалі;
- тестування;
- здача колоквіумів

7. Методи навчання

- словесні (лекційний, пояснення, дискусія, інструктаж, бесіда);
- наочні (ілюстрування, демонстрація наочних препаратів, самостійне спостереження);
- практичні (метод справ, лабораторна робота, практична робота).

7. Методи оцінювання результатів навчання

Протягом навчання проводиться усне або письмове опитування, модульне тестування, у кінці семестру пишуть залікову роботу.

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Апарат руху. Шкіра		
Лабораторна робота 1	Техніка безпеки на практичних заняттях в умовах кафедри. Особливості будови шкіри диких та мисливських тварин. Будова шкіри диких та мисливських тварин. Методи зняття її з трупа. Особливості будови похідних шкіри у диких та мисливських тварин. Молочна залоза.	7
Лабораторна робота 2.	М'язи тулуба диких та мисливських тварин.	7
Лабораторна робота 3	М'язи грудної і тазової кінцівки диких та мисливських тварин.	8
Лабораторна робота 4	З'єднання кісток. диких та мисливських тварин.	8
Модульна контрольна робота 1		70
Всього за модулем 1		100
Модуль 2 Нутрощі. Серцево-судинна та нервова систем.		
Лабораторна робота 1	Загальна характеристика та особливості травної трубки у диких та мисливських тварин.	8
Лабораторна робота 2.	Загальна характеристика та особливості будови органів дихання диких та мисливських тварин.	8
Лабораторна робота 3	Загальна характеристика та особливості будови органів сечостатевої системи диких та мисливських тварин.	7
Лабораторна робота 4	Серцево-судинна і нервова системи диких і мисливських тварин. Особливості будови аналізаторів.	7
Модульна контрольна робота 2.		70
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота		(M1 + M2)/2*0,7 ≤ 70
Екзамен/залік		30
Всього за курс		(Навчальна робота + екзамен) ≤ 100
Курсовий проект/робота (за наявності)		100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамен/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3906>

- посилання на цифрові освітні ресурси;
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;
- студентів забезпечують натурними препаратами фондів кафедри.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Мельник О.П. Анатомія риб /О. П. Мельник, В. В. Костюк, П.Г. Шевченко/ К.: Центр учбової літератури, 2008. 624 с.
2. Рудик С.К., Павловський Ю.О., Криштофорова Б.В. та ін. /За ред. Рудика С.К./ Анатомія свійських тварин. Київ. Аграрна освіта, 2001. 575 с.
3. Гиммельрейх Г.А, Абелянц Г.С., Осінський П.О., Рудик С.К., Левчук В.С., Хомич В.Т. Анатомія свійських тварин. Практикум з препаруванням. //Київ, "Аграрна освіта". 2000.
4. Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин Т.1.Остеологія., Київ, "Аграрна освіта". 2000.

Допоміжна література

1. Гиммельрейх Г. А. Череп домашних млекопитающих и его развитие в отно- и филогенезе / Г. А. Гиммельрейх. К.: УСХА, 1982.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра біоморфології хребетних ім. акад. В.Г. Касьяненка

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет ветеринарної медицини
“ ___ ” _____ 2026р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АНАТОМІЯ І ФІЗІОЛОГІЯ МИСЛИВСЬКИХ, І ДИКИХ ТВАРИН**

Галузь знань: ветеринарія

Спеціальність: 211 – ветеринарна медицина

Освітньо-професійна програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробники:

завідувач кафедри, доктор ветеринарних наук, професор Мельник Олег
Петрович;

доцент, кандидат ветеринарних наук, доцент Стегней Микола Михайлович;

Київ – 2026р.